

Fragmenta in sancti Pauli epistulam ii ad Corinthios
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Β.

ΤΟΜΟΣ Α

ΛΟΓΟΣ Α.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός. Ὁ ΣΟΦΩΤΑΤΟΣ ἀπόστολος Παῦλος προκεχειρισμένος εἰς διακονίαν τὴν ἐπὶ Χριστῷ διὰ θελήματος Θεοῦ παρήχθαι φησιν, τὴν τῶν ψευδοπροφητῶν καὶ ψευδαποστόλων δόξαν ὡς δυσσεβῆ παρωθούμενος, λαλῶν δὲ ἐν Πνεύματι, καὶ αὐτὸν ἔχων ἐνηυλισμένον ἐν ἰδίᾳ ψυχῇ τὸν Ἰησοῦν· ὡς φάσκειν πῆ μὲν "Δοκῶ δὲ ἀγῶ Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν," πῆ δὲ "Εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ." δοῦλον ἑαυτὸν εἶναί φησιν αὐτοῦ, καίτοι τῶν ὄλων κατεξουσιάζοντος τοῦ Θεοῦ καὶ κατάρχοντος μόνου· εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτόν " Ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλα σά·" πῶς οὖν οὐκ ἐναργῶς φυσικὴν τε αὐτῷ καὶ ἀληθῶς θεοπρεπεστάτην τῆς κυριότητος ἀπονέμει δόξαν; 321 Ἐξ ὧν ἀπόστολον ἑαυτὸν λέγει τοῦ Ἰησοῦ, Θεὸν φύσει καὶ ἀληθῶς καταγγέλλει τὸν Ἰησοῦν· οὐδεὶς γὰρ ἀπόστολον εἶη ἂν ἀνθρώπων ἀλλὰ Θεοῦ μᾶλλον τοῦ κατὰ φύσιν· καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐ παρὰ γνώμην τοῦ Πατρὸς ἐκλήθη πρὸς τὴν ἀποστολήν, οὔτε ἀπὸ καρδίας λαλεῖ ὡς οἱ ψευδομάντιες, ἀλλὰ Θεοῦ λόγια διακονεῖται. κοινωνὸν δὲ ποιεῖ τῆς ἐπιστολῆς τὸν Τιμόθεον, ὡς δόκιμον καὶ ἀκολουθοῦντα τοῖς αὐτοῦ ἴχνεσιν, ἵνα γοργότερον πείσῃ διὰ τῆς συμφωνίας, ἐπεὶ περὶ ὁ νόμος λέγει "Ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν" σταθήσεται πᾶν ῥῆμα." Τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῆ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ. Γράφουσι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῆ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, καίτοι Χριστοῦ λεγομένης εἶναι τῆς Ἐκκλησίας· αὐτὸς γὰρ αὐτὴν ἑαυτῷ παρέστησε παρθένον ἀγνήν· εἴπερ οὖν ἔστιν ἡ Ἐκκλησία Θεοῦ, Χριστὸς δὲ ὁ ταύτην ἑαυτῷ παραστήσας, Θεὸς ἄρα κατὰ φύσιν ἔστιν ὁ ἐκ τῆς ἀγίας καὶ θεοτόκου Μαρίας. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἴπερ οὐκ ὄντα Θεὸν κατὰ φύσιν ἠπίστατο τὸν Υἱὸν, πῶς οὐκ ἔδει μᾶλλον εἰπεῖν Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ μόνου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς; νυνὶ δὲ συνεισδεχόμενος καὶ συνδοτήρα τιθεὶς τὸν Χριστὸν ὧν ἂν ἡ θεία χάρις αἰτο φύσις, δῆλος ἂν εἶη δήπουθεν οὐκ ἠγνοηκῶς ὄντα κατὰ φύσιν Θεόν· 322 ἀναγκαίως τοιγαροῦν συνεισδεξόμεθα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τὸν Υἱὸν εἰς τὸν τῆς ταυτότητός τε καὶ ὁμοουσιότητος λόγον, ἵνα καὶ Θεὸς εἴς χορηγὸς ὑπάρχων νοῆται τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν. Χριστὸν δὲ Ἰησοῦν ὀνομάζων, τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον ἐν σαρκὶ πεφηνότα δηλοῖ· εἰ δὲ ἔστι χορηγὸς ὧν ἂν καὶ αὐτὸς ὁ Πατὴρ, πῶς οὐ Θεὸς κατὰ φύσιν καθ' ἑνῶσιν οἰκονομικὴν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς νοεῖται Χριστός; οὕτω καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος περὶ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ που φησὶν "Ὡν" οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ "πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν."

ΤΟΜΟΣ Α

ΛΟΓΟΣ Β.

Πιστός δὲ ὁ Θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ. Οὐδεὶς λέγει "Κύριος Ἰησοῦς εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ" τὸ δὲ πνεῦμά ἐστιν ἀλήθεια, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἔμπλεων δὴ οὖν ἀληθείας, ἦτοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν διάνοιαν ἔχοντες οἱ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων κήρυκες, οὐκ ἂν νοοῖντο ψευδοεπεῖς· ἃ δ' ἂν λέγοιεν περὶ Χριστοῦ, ταῦτα δὴ πάντως ἐστὶν ὀρθῶς τε καὶ ἀραρότως ἔχοντα· καὶ πιστώσεται λέγων αὐτὸς ὁ Χριστὸς "Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ "λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν "ἐν ὑμῖν." διὸ οὐ λέγει τοῦτό ἐστιν ὡς πρὸς τοὺς διαβάλλειν αὐτὸν πειρωμένους ὡς τὰ ἐναντία ἑαυτῷ λέγοντα διάτοι τὸ ποτὲ μὲν, ὡς Θεὸν κατὰ φύσιν κηρύττειν τὸν Ἰησοῦν, ὅτε δὲ καὶ ὡς ἄνθρωπον. ἀναγκαίως τοίνυν ταῖς ἐκείνων ἀνεπιεικείαις οἰονεῖπως ἐπιπηδῶν, ὅτι μὴ γέγονεν αὐτῷ διττός τε καὶ ἀσαφής ὁ λόγος, ἀπλοῦς δὲ μᾶλλον καὶ ἀληθής, πληροῦ 323 φορεῖ λέγων Ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ· τουτέστιν οὐκ αὐτὸς ἑαυτῷ μαχόμενος καὶ νενοσηκῶς τὸ ἀσύμβατον, ποτὲ μὲν τοῦτο ἐπαινεῖν, ποτὲ δὲ ψέγειν, ἀλλ' ἀληθεύων ἐν τῷ κηρύγματι· πιστός οὖν ἐστὶν ὁ Θεός, τουτέστιν ἀψευδής τε καὶ ἀληθής. Ἑλλήνων οἱ λογάδες περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ὑπειλημμένων θεῶν δοξάσουσι διαφόρως, ναὶ τε καὶ οὐ λέγοντες· οὐ γὰρ ἐστὶ παρ' αὐτοῖς ἡ ἀλήθεια ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ψεῦδος· διὸ καὶ διαφοροῖς σαλεύονται δόξαι· ὁ δὲ ἀληθῶς καὶ κατὰ φύσιν Υἱὸς τοῦ πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ, πῶς ἂν γένοιτο ναὶ καὶ οὐ; ... ἀναγκαίως δὲ καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν Υἱὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς δι' ἑμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ· πᾶς γὰρ ἐπ' αὐτῷ λόγος ἀληθῆς διὰ τῆς τῶν θεηγόρων γέγονε φωνῆς. καὶ ὅσαι δὴ φησιν ἐπαγγελίαι τοῦ Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ, τουτέστι φιλοτιμίαν τε καὶ ὑπόσχεσιν ἅπασαν ἐν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐσχήκαμεν· καὶ τοῦτο ἐν τῷ Ναὶ, τουτέστιν ἐν ἀληθείᾳ· ἦκει γὰρ ταῦτα πρὸς πέρας διὰ Χριστοῦ· "κατεπόθη γὰρ ὁ "θάνατος εἰς νίκος," καὶ τὸ τῆς φθορᾶς κατεσεῖσθη κράτος, παύσεται δὲ καὶ τὸ ἄναλκι καὶ πρὸς τούτοις ἡ ἀτιμία· καθὰ ἔφη καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ· ἀποδεδείγμεθα δὲ καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἀγίων βασιλείας κληρονόμοι καὶ μέτοχοι· ἐρεῖ γὰρ ἡμῖν αὐτὸς ἐπὶ τοῦ θείου βήματος ὁ ἐν ᾧ τὸ ναὶ "Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς "μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν "ἀπὸ καταβολῆς κόσμου." οἰκέται μὲν γὰρ ἡμεῖς τό γε ἦκον εἰς τὴν φύσιν· ἀλλ' ἀπὸ δούλων εἰς ἐλεύθερον ἐκλήθημεν ἀξίωμα δι' αὐτοῦ, ἀπὸ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν, ἀπὸ τοῦ δουλεύειν τῷ διαβόλῳ ἀπαλλάγημεν. πᾶσα τοίνυν ἐπαγγελία 324 τοῦ Θεοῦ διὰ Χριστοῦ μόνον ἔχουσα τὸ ναὶ· ἀπαράδεκτον δὲ παντελῶς τὸ οὐ· ὅπερ ἐστὶν ἡ ἄρνησις· καὶ γὰρ ἐστὶν αὐτὸς ἡ ἀλήθεια. προσποδείκνυσι δὲ καὶ τοῦτον ἐνικῶς ὅτι κατὰ φύσιν ἐστὶ Θεός· εἰ γὰρ οὐκ ἂν διαψεύσαιτο τὰς ἐπαγγελίας, ἀποπερανεῖ δὲ μᾶλλον τοῖς ἀγίοις αὐτάς, καίτοι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὰ ἀγαθὰ διανεμόντος, πῶς οὐκ ἂν εἴη φύσει τε καὶ ἀληθῶς Υἱὸς, καὶ ὡς ἐκ Θεοῦ Θεός, ὁ ἐν ᾧ "πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον" οὐ διεψευσμένως;

Ὅτι δὲ ἐστὶν ἀψευδής ὁ λόγος, προσεμπεδοῖ λέγων Διὸ καὶ δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ τὸ ἀμὴν πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν· ἐπειδὴ γὰρ ἐστὶν αὐτὸς ὁ μεσίτης, ὁ δι' οὗ καὶ μόνου προσιτός ὁ Πατήρ, ὁ ἐν ᾧ πᾶσα δόσις πνευματικῆ, δι' αὐτοῦ δὴ πάντως καὶ πᾶν ἔσται πέρας εὐχῆς· καὶ τοῦτό ἐστὶ τὸ ἀμὴν· καὶ πρὸς γε τοῦτο ἡμᾶς αὐτὸς ὁ Υἱὸς πεπαιδαγώγηκε λέγων τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις "Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε "οὐδὲν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τι αἰτήσητε τὸν Πατέρα, "δώσει ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματί μου· ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδὲν "ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν "ἧ πεπληρωμένη." δι' αὐτοῦ μὲν οὖν τὸ ἀμὴν τῷ Θεῷ Πατρὶ πρὸς

δόξαν δι' ἡμῶν. ἔθος γὰρ ἡμῖν ἀπάσης εὐχῆς κατακλείειν πέρας ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. ὅτι δὲ οὐκ ἂν ἀμοιρήσειεν αὐτὸς τοῦ δοξολογεῖσθαι πρέπειν, ἀκονιτὶ διοψόμεθα τοῦ μακαρίου προφητεύοντος Ἰακώβ "Ἰούδα, σὲ αἰνέσασαν οἱ "ἀδελφοί σου." ἀνέφυ γὰρ ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς κατὰ σάρκα Χριστός· Ἡσαΐου γεμῆν τοῦ προφήτου λέγοντος "Εἶδον "τὸν Κύριον σαβαώθ καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ 325 "ἐπηρμένου," περιεστηκότα δὲ τὰ σεραφεῖμ, ἅγιον αὐτὸν ἀποκαλοῦντα, καὶ κύριον σαβαώθ ὀνομάζοντα, πλήρη τε λέγοντα εἶναι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τῆς δόξης αὐτοῦ. ὅτι δὲ αὐτὸν τεθέαται τὸν Υἱὸν, ἀποδείξει λέγων ὁ σοφὸς ὁ Ἰωάννης "Ταῦτα δὲ εἶπεν Ἡσαΐας ὅτι εἶδεν τὴν δόξαν "αὐτοῦ καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ." οὐκοῦν καὶ εἰ ὁ Πατὴρ δοξάζεται δι' αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ δὲ τέθειται "διὰ πίστεως ἰλαστήριον," γέγονε δὲ καὶ "τῶν ἁγίων λειτουργός" διὰ τὸ ἀνθρώπινον, ὡς θυσίαν πνευματικὴν τὴν ἐκάστου τῶν ἁγίων ἱερουργεῖ προσευχήν· δι' αὐτοῦ γὰρ ἡμῶν τὸ ἀμῆν· καὶ οὐκ ἂν ἔξω νοοῖτο τοῦ καὶ προσκυνεῖσθαι δεῖν καὶ συνδοξάζεσθαι τῷ γεγεννηκότῳ παρά γε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἄνω πληθῆος τῶν ἁγίων πνευμάτων. ἔφη δὲ που θεσπέσιος Παῦλος " Ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην", λέγει Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι "Θεοῦ." καίτοι τίνοι τῶν ὄντων ἀσυμφανές ὡς ἔστι Μονογενῆς καθ' ὃ ἂν νοοῖτο Θεός; μόνος γὰρ ἐκ μόνου γεγέννηται τοῦ Πατρός· ἐπειδὴ δὲ καθείς ἑαυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐν πολλοῖς γέγονεν ἀδελφοῖς, τότε τέθειται πρωτεύων αὐτός· καὶ πρὸς γε τῷ εἶναι Μονογενῆς ὡς Θεός, κεχηρμάτικε καὶ πρωτότοκος διὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν κ.τ.λ. Βεβαιοῖ ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ εἰς Χριστὸν, ὀρθὴν καὶ ἀκατάσειστον ἐνιδρυσάμενος πίστιν ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς, φρονεῖν ἀναπέιθων ὡς ἔστι φύσει τε καὶ ἀληθείᾳ Θεός, κἂν εἰ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ὄρωτο σχήματι, γεννηθεὶς κατὰ σάρκα ἐκ γυναικὸς ὁ ὑπὲρ πᾶσαν κτίσιν· καὶ γοῦν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁμολογοῦντι τῷ Πέτρῳ τὴν πίστιν, λέγοντί τε σαφῶς "Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος," ἀντανεφώνει λέγων "Μακάριος εἶ σὺ Σίμων 326 "βάρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ' ὁ "Πατὴρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς." ἐπειδὴ γὰρ παμμέγεθες τὸ μυστήριον, δεοῖτ' ἂν εἰκότως μυσταγωγίας τῆς ἄνωθεν καὶ παρά Πατρός· βεβαιοῖ τοιγαροῦν ἡμᾶς αὐτὸς εἰς Χριστὸν ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ χρίσας Θεὸς καὶ δούς τὸν ἀρράβωνα τοῦ Πνεύματος. εἶη δ' ἂν οὐκ ἀσυμφανές καὶ διὰ γε τούτων ἡμῖν, ὅτι μὴ γέγονεν ὁ Υἱὸς "ναὶ καὶ οὐ·" Θεὸς δὲ μᾶλλον ἀληθινός, καὶ ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἀγαθοῖς "ἐν αὐτῷ "τὸ ναί·" Θεοῦ γὰρ ἡμᾶς σφραγίσει τε καὶ χρίσει λεγομένου, δόντος τε τὸν ἀρράβωνα τοῦ Πνεύματος, Χριστὸς ἂν εἶη πάλιν ὁ ταῦτα πληρῶν ἐν ἡμῖν, οὐχ ὑπουργικῶς, οὔτε μὴν ἀλλοτρίῳ καταχρίων τε ἡμᾶς καὶ σφραγίζων Πνεύματι, ἀλλ' αὐτῷ τῷ ἰδίῳ καὶ τῷ τοῦ Πατρός· ἐν γὰρ ἀμφοῖν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας οὐ μεμερισμένως, ἀλλ' ὡς ἐκ Πατρός δι' Υἱοῦ διῆκον ἐπὶ τὴν κτίσιν· ἐνεφύσησε γὰρ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις λέγων "Λάβετε "Πνεῦμα Ἅγιον" δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ πρὸς εἰκόνα κατεσφραγίσμεθα τὴν θείαν καὶ νοητὴν· ἔφη γὰρ αὐτὸς ὁ θεῖος ἀπόστολος Γαλάταις ἐπιστέλλων "Τεκνία μου, οὐς "πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὔ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν·" εἰ δὲ εἰς Χριστὸν μορφούμενοι, τὸν θεῖον ἐν ἑαυτοῖς πλουτοῦμεν εἰκονισμόν, αὐτὸς ἄρα ἐστὶν ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός καὶ ἡ ἀκριβὴς ἐμφέρεια, καὶ οὐ καθάπερ ἡμεῖς κατὰ μέθεξιν ἁγιασμοῦ πρὸς ὁμοιότητα κεκλημένοι, φύσει δὲ μᾶλλον καὶ οὐσιωδῶς· Θεὸς γὰρ ὁ φύσει πρὸς τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεὸν καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ γεγεννημένον οὐσίας, οὐδὲν ἂν ἔχοι τὸ ἀπεικότως· ἐσφραγίσθαι δὲ καὶ αὐτὸν παρά τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, Ἰωάννης φησὶν ὁ σοφώτατος· "Ὁ λαβὼν γὰρ" αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής 327 "ἐστίν·" ἐσφράγισται δὲ πάλιν οὐκ ἐν ἴσῳ τρόπῳ καθ'

ὄν καὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν ἐν τῇ τοῦ Υἱοῦ φύσει μονονουχὶ γράφοντος τοῦ Πατρὸς καὶ οἷον οὐσιωδῶς ἐνσημαινομένου· ταύτητοι ἔφασκεν "Ὁ ἑωρακῶς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα." Τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τὴν ὁσμὴ γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δ' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. Εὐχαριστοῦσιν οἱ ἀπόστολοι δοκιμαζόμενοι καὶ πονοῦντες καὶ καυχῶνται τοῖς ἀγῶσιν τοῖς διὰ Χριστόν· ὡς περ γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν τεθριάμβευται Χριστὸς τὸν ἐπὶ ξύλου θάνατον ἀνατλάς, καὶ τελειωθείς διὰ παθημάτων, οὕτω καὶ αὐτοὶ θριαμβεύεσθαι φασιν ὑπὲρ αὐτοῦ, τουτέστι γνωρίζεσθαι τοῖς ἀπανταχῇ καὶ καταλαμπρύνεσθαι διὰ πειρασμῶν καὶ νικᾶν τὸν κόσμον, διὰ γε τοῦ πάντα παθεῖν ἐτοίμως ἔχειν καὶ λίαν ἀσμένως ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ· εἰσὶ γὰρ εἰσὶ μέτοχοι τῶν αὐτοῦ παθημάτων, ὡς φησὶ, "καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης" κοινωνοί· Θεὸν δὲ εἶναι φασὶ τὸν θριαμβεύοντα αὐτούς, οὐχ ὡς ἐνιέντα τῷ πάσχειν αὐτούς οὔτε μὴν ὡς θλίψεις ἐπισωρεύοντα, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν διακηρύττοντες τὸν Ἰησοῦν, τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ περιπίπτουσι πειρασμοῖς· ἄνευ γὰρ πειρασμῶν εὐδοκιμεῖν ἀδύνατον· ὁ δὲ τούτων καρπὸς ὅτι πάσχουσιν ἐν Χριστῷ, τουτέστι διὰ τὸν Χριστόν, ὅπερ ἐστὶν εὐκλεῆς καὶ ἐλπίδων ἀνάμεστον ἀγαθῶν. Ποία δέ τις ἄρα ἐστὶν ὁσμὴ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἢ διὰ τῶν ἀγίων ἀποστόλων τῷ κόσμῳ φανερούμενη καὶ ἐν 328 παντὶ τόπῳ, καθά φασιν αὐτοὶ, διδάξει πάλιν αὐτὸς ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐκεῖνο λέγων "Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστόν Ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν" διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ·" καὶ πάλιν "Οὐ γὰρ ἔκρινά τι" εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Χριστόν Ἰησοῦν, καὶ τοῦτον ἔσταυ·ρωμένον." εἶτα τίνα τρόπον ὁ γεννηθεὶς ἐκ γυναικὸς, ὁ σταυρὸν ὑπομείνας καὶ θάνατον ὑποδύς, εἰ καὶ ἀνεβίω πάλιν, ὁσμὴ τῆς γνώσεως ἔσται τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, εἰ καθάπερ οἶονταί τινες ψιλὸς καθ' ἡμᾶς, ἡγουν θεοφόρος, ἄνθρωπος νοεῖται Χριστὸς, καὶ οὐκ αὐτὸ κατὰ φύσιν ὑπάρχων Θεὸς, κἂν εἰ νοοῖτο προλαβὼν τὸ ἀνθρώπινον οἰκονομικῶς ὁ ἐκ Θεοῦ Λόγος; οὐ γὰρ ἐν γε τῷ εἶναι καθ' ἡμᾶς καὶ πέρα τοῦ μηδὲν τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς εὐωδιάσει φύσιν, οὐδ' ἂν ὁσμὴ γένοιτο τοῦ μὴ εἰδότης θάνατον ὁ θάνατον ἀνατλάς· πῶς οὖν ὁσμὴ τῆς γνώσεως τοῦ Πατρὸς ὁ Χριστὸς; ἢ δηλον ὅτι καθὸ νοεῖται καὶ ἔστι Θεὸς, κἂν εἰ πέφηνεν ἐν σαρκὶ δι' ἡμᾶς; ἐπεὶ τίνα τρόπον οἱ διακηρύσσοντες τὸν Χριστόν καταγγέλλουσι τῷ κόσμῳ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεόν; ἢ πῶς ἂν εἰδεῖεν τὸν Ἰησοῦν; τίνα δὲ τρόπον καὶ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐν Χριστῷ τὸν κόσμον ἑαυτῷ καταλλάττειν λέγεται παρὰ τῶν ἀγίων μυσταγωγῶν, εἰ μὴ συνεισδέξαιτό τις τῷ ἐκ Θεοῦ φύντι Λόγῳ πρὸς ἔνωσησιν τὸ ἀνθρώπινον, ἀπαιτούσης τοῦτο τῆς σοφῆς οἰκονομίας; καταγγέλλουσι γὰρ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ λαλοῦντες ἐν πνεύματι, οὐχ ὡς ἐν ἀνθρώπῳ κατοικήσαντα τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, ἀλλ' ὡς σάρκα γεγονότα, τουτέστιν ἐνωθέντα σαρκὶ ψυχὴν ἐχούση τὴν λογικὴν· οὕτω γὰρ ἂν εἴη καὶ τῆς δόξης κύριος ὁ ἔσταυ 329 ρωμένος· οὐκοῦν κἂν εἰ νοοῖτο μετὰ σαρκὸς, κἂν εἰ τοῦτο μὲν οὐχὶ, καταμόνας δὲ ὡς περ καὶ οὐπω καθ' ἡμᾶς γεγονῶς, ὁ ἐκ Θεοῦ Λόγος, ὁσμὴ τῆς γνώσεως ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὡς ἐν ἰδίᾳ φύσει τὸν ἐξ οὐπὲρ ἐστὶν εὐωδιάζων εἰς ἡμᾶς. καὶ εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς ὁ φημι, πῶς ἂν εἴη γεννητὸς καὶ τοῖς ἐξ οὐκ ὄντων λαχοῦσι γένεσιν ἐναρίθμιος; οὐκ ἂν γὰρ γένοιτο τοῦ μὴ κτισμένου ὁσμὴ, μήτε ὑπάρχοντος γεννητῶς· οὐ γὰρ ἐν γε τῷ ἀγενήτῳ τὸ γεννητὸν ὀψόμεθα, οὐδὲ ἐν τῷ γεννητῷ τὸ ἀγενήτον. ἀλλὰ μὴν ἔδειξεν ὁ Υἱὸς ἐν ἑαυτῷ τὸν Πατέρα· Θεὸς ἄρα κατὰ φύσιν ἐστὶ διὰ τὸ τῆς οὐσίας ταύτων· ἀκουέτω τοίνυν καὶ πρὸς ἡμῶν ὁ Υἱὸς "Μύρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σου·" ἐγνώκαμεν γὰρ δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ τὸν ἐξ οὐ γέννηται Πατέρα καὶ Θεόν. Ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.

Εὐωδιάζουσι τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, πρῶτον μὲν ὡς αὐτὸν ἔχοντες διὰ τοῦ Πνεύματος ἐνοικοῦντά τε καὶ ἐνηυλισμένον, εἶτα ὅτι τοῖς ἀπανταχοῦ διακηρύττοντές τε καὶ περιφέροντες τὸν ἐπ' αὐτῷ λόγον, καθάπερ τι τῶν εὐοσμοτάτων θυμιαμάτων, προσεκόμιζον τῷ Θεῷ τὴν ἔν γε τούτῳ σπουδὴν· κατὰ τρίτον δὲ τρόπον, ὅτι καὶ σύμμορφοι γεγονότες αὐτῷ, διὰ τῶν ἴσων τετελείωνται παθημάτων. εὐωδιαν γεμὴν ἑαυτοὺς εἶναι φασι τοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, οἷς μὲν ὁσμὴ ἐκ 330 θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν, κατιδεῖν ἀκόλουθον. οὐκοῦν νοηθεῖεν πρὸς ἡμῶν εἰκότως οἱ σωζόμενοι τε καὶ ἀπολλύμενοι, κατὰ γε τὸν πρέποντα ταῖς θεωρίαις σκοπὸν, οἱ πιστεύοντές τε καὶ οἱ τὴν πίστιν παρωθούμενοι, καὶ οἱ μὲν οὕτω Θεὸν τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἐγνωκότες, λελατρευκότες δὲ μᾶλλον τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. οὗτοι τοῦ θεοῦ κηρύγματος τὸν λόγον οὐ προσιέμενοι, διαγελῶντες δὲ μᾶλλον καὶ μωρίαν εἶναι νομίσαντες τὸ Χριστοῦ μυστήριον, δέχονται "τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως" τοῦ Πατρὸς, ἐκ θανάτου πρὸς θάνατον· ἐν θανάτῳ γὰρ ὄντες διὰ τοι τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς ἀγνωσίαν καὶ πῶρωσιν, μονονουχὶ καὶ δευτέρῳ θανάτῳ περιπταῖοντες ἀλοῖεν ἄν· οἱ γεμὴν διὰ τῆς νομικῆς παιδεύσεως πρὸς ἀρχὰς ἐνηνεγμένοι τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, γεγόνασι μὲν πως ἐν ζωῇ, πλην εἰ πιστεύσειαν παραδέξονται τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως τοῦ Πατρὸς ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν· φησὶ γὰρ ποῦ Χριστὸς πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεόν "

Αὕτη δὲ ἐστὶν αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσὶ σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὄν ἀπέστειλας "Ἰησοῦν Χριστόν." ἀλλὰ τίς ἂν γένοιτό φησι πρὸς ταῦτα ἰκανός; καὶ μάλα εἰκότως· δυσεύρετος γὰρ ἀληθῶς ὧπερ ἂν ἐνυπάρχοι τὸ δύνασθαι λαλεῖν ὀρθῶς τε καὶ ἀπλανῶς τὸ Χριστοῦ μυστήριον, ὁποῖοί τινες ἦσαν οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, καὶ τὰς τῶν ἑτεροφρόνων δυστροπίας διορθούμενοι, οἷς ἔθος ἐστὶ καὶ διὰ πλείστης τέθειται σπουδῆς τὸ οἶον ἐκκαπηλεύειν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, ἀπάτη τε καὶ ψεύδει συγκεκραμένην ἀεὶ ποιεῖσθαι φιλεῖν τῆς πίστεως τὴν ἀπόδοσιν· οὐ γὰρ ἔστι παρ' αὐτοῖς ἄκρατον ὡσπερ καὶ ἀνόθευτον εὐρεῖν τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' οἱ γε θεῖοι μυσταγωγοὶ λαλοῦντες ἐν Πνεύματι, ὡς ἐξ εἰλικρινείας κατέναντι Θεοῦ πάντα τε δρῶσι καὶ λέγουσιν. 331 Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Οὐ τῆς διὰ λόγων δεόμεθα μαρτυρίας, αὐτοῖς γὰρ πράγμασιν εὐδοκιμοῦντες ὑμεῖς οἱ μαθηταί καὶ πιστοὶ δειχθέντες Χριστοῦ, ἡμᾶς τοὺς διδασκάλους ὑμῶν στεφανοῦτε καὶ εὐδοκίμους ἐδείξατε. διὸ ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, τουτέστιν ἀεὶ καὶ διαπαντὸς ἐν μνήμῃ τῇ παρ' ἡμῖν κειμένη· ἀεὶ γὰρ σεμνυνόμεθα, φησὶν, ἐν ὑμῖν. Οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνας. Ἐπισφραγίζει καὶ προφητικῆ μαρτυρία τὸ Οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνας· ἔφη γὰρ ποῦ, φησὶν, ὁ Θεὸς διὰ φωνῆς προφήτου "Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν "διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου "τῆς χειρὸς αὐτῶν τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, "ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἡμέ"λησα αὐτῶν, φησὶ Κύριος· διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν "διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς, "ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἦν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ "τὰς ἡμέρας ἐκείνας, φησὶ Κύριος·" πάλαι μὲν γὰρ ὁ θεσπέσιος Μωσῆς νόμον ἐδέχετο τὸν παιδαγωγὸν ἐν πλαξὶ λιθίναις, καθὰ γέγραπται· αἰνίγμα δὲ τοῦτο γεγενῆσθαι φαμεν τῆς Ἰουδαίων σκληροκαρδίας· μᾶλλον γὰρ ἀπαράδεκτον ὡσπερ ταῖς σφῶν αὐτῶν διανοίαις ἀποφαίνει τὸν νόμον, καὶ οἶον ἐν λίθοις βραχὺ μὲν καὶ μόλις ἐνιζηκότα, πλην εὐαπόβλητον παντελῶς καὶ μάλα ῥαδίως ἀποπτύο 332 μενον. καὶ γοῦν ἔφη ποῦ Θεός

"Εγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος "τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χεῖλεσιν αὐτῶν τιμῶσί με, ἢ "δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβον"ταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων." ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις, τουτέστιν αἰσθητικαῖς, τοὺς ἱεροὺς ἡμῖν καὶ θείους ἐγγράφει νόμους· τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ τοῦ προφήτου "Καὶ ἐκπάσω τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν "λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτῶν καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν "σαρκίνην, ὅπως ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύωνται." εἴ τις οὖν οὐ ταῖς διὰ Μωσέως προσεθήρηται σκιαῖς, οὔτε μὴν μέλανι γεγραμμένον ἔχει τὸν νόμον ὡς ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' εἰς νοῦν ἔσω διὰ τοῦ Πνεύματος, οὗτός ἐστιν ἐπιστολὴ Χριστοῦ γινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων.

ΤΟΜΟΣ Β.

ΛΟΓΟΣ Α.

Πεποιθήσιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν κ.τ.λ. ΕΙΔΩΣ ὁ Παῦλος τῆς ἀποστολῆς τὸ ἀξίωμα οὐκ ἀνθρωπίναις μᾶλλον ἀνάπτει δυνάμεσιν ἀλλὰ τῷ πάντα ἰσχύοντι Θεῷ καὶ τοῖς τοῦ λαβεῖν ἀξίοις ὀρέγοντι διὰ μεσίτου Χριστοῦ. διό φησι πάντα μὲν ἐν Χριστῷ τοῖς ἀγίοις τὰ ἀγαθὰ· καὶ γάρ "ἐστὶν ἄνωθεν καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων πᾶν "δῶρημα τέλειον." ἀλλ' οὖν ὁ δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα Χριστὸς ἐστὶν, μεσιτεύων μὲν ἡμᾶς καὶ Θεὸν διὰ τὴν οἰκονομίαν, πλὴν ἐνεργῶν τὰ πάντα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἅτε δὴ καὶ ὑπάρχων αὐτοσοφία τε καὶ δύναμις αὐτοῦ· ποία δὲ ἐστὶν ἡ πεποιθήσις ἡ διὰ Χριστοῦ πρὸς Θεὸν, ἄκουε δὴ προσεπάγοντός τε καὶ λέγοντος Οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν ἱκανοὶ ἐσμεν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν· "πᾶσα γὰρ σοφία "παρὰ Κυρίου," κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ὅς καὶ ἰκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτέννει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. καὶ τί τὸ γράμμα ἐστίν; ὁ 334 ἐν νόμῳ τύπος, τὰ ὡς ἐν σκιαῖς ἔτι πληρούμενα· πνεῦμα δὲ, τῆς ἐν Χριστῷ λατρείας ἡ δύναμις, πνευματικὸς ἀποφαίνουσα τοὺς προσιόντας αὐτῇ διὰ τῆς πίστεως· ὅσω δ' ἂν ἦττων τῆς ἀληθείας ὁ τύπος, τοσοῦτον οἶμαι κατόπιν οἱ διακονοῦντες αὐτὸν τῶν ἱεουργούντων τὴν ἀλήθειαν· ῥαντίζει γὰρ ἡμᾶς Χριστὸς αἵματι τῷ ἰδίῳ, καὶ οὐ πρὸς μόνην "τὴν "τῆς σαρκὸς καθαρότητα," καθάπερ ἀμέλει καὶ τὰ ἐν νόμῳ, καθαρίζει δὲ μᾶλλον καὶ "τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν "ἔργων," καὶ ἐξίστησι πλημμελήματος· χαρίζεται δὲ πρὸς τούτῳ καὶ ζωῆς ἐλπίδα· καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς ὡς "ὁ "πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον." ἐπήγγελται γὰρ καὶ αὐτῶν τῶν σωμάτων τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀναφοίτησιν τὴν εἰς ἀφθαρσίαν καὶ εἰς μακραίωνα βίον. Καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.

Ἄναφέρει πάλιν ἐπὶ τὸ ἀσυγκρίτως ὑπερτεροῦν τῆς θείας ἀποστολῆς τὸ ἀξίωμα καὶ τῶν διακονιῶν τὴν σύγκρισιν ποιησάμενος καὶ τὸ ἑκατέρας ἴδιον εὖ μάλα παρενεγκῶν διαφανεστέραν ἀποφαίνει τὴν ἐν Χριστῷ διὰ πνεύματος. καὶ ὁ μὲν τῆς ἐννοίας αὐτῷ διὰ τούτων ἔρχεται σκόπος, πέφρασται γεμῆν οὐ σφόδρα σαφῶς τὸ ῥητόν· ἔοικεν γὰρ εἶναι πως οὐ λίαν εὐκάτοπτον οὔτε μὴν τοῖς ἐθέλουσιν ἔτοιμον ἰδεῖν. τί 335 γὰρ ἐστὶ τό Οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον καὶ τὰ ἐξῆς; ἔστι δέ τι τοιοῦτον ὃ βούλεται δηλοῦν. δεδόξασται μὲν γὰρ, φησὶν, ὁ Μωσῆς, ὡς διάκονος νόμου τοῦ καταργουμένου, ἀλλ' ἡ τοῦ νέου καὶ ἐν Χριστῷ κηρύγματος δόξα νικῶσα τὴν πρώτην ἀπέφηνε τοιαύτην

αὐτήν ὡς μηδὲ ὅλως δεδοξάσθαι δοκεῖν. ὄνπερ γὰρ τρόπον νυκτὸς μενούσης ἔτι καὶ τοῦ κατ' αὐτήν σκότους τόδε τὸ σύμπαν καταμελαίνοντος, ἀπαστράπτει μὲν ὡσπερ τῆς σελήνης ὁ κύκλος, δόξαν δὲ τὴν ἰδίαν ἔχει ὁ τῶν ἄστρον χορός· ἡλίου γεμὴν ἀνίσχοντος καὶ τῆς ἑαυτοῦ μαρμαρυγῆς ἀπλοῦντος τὴν δόξαν, ἤτταται τῷ προὔχοντι τῆς σελήνης τὸ φῶς, ἔοικε δὲ πῶς μηδὲ πεφωτισθαι δοκεῖν· κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, τὸν τῶν προκειμένων ἐκδέξει νοῦν. τὸ γὰρ τοι δεδοξασμένον, φησὶ, τουτέστιν ἡ τοῦ νόμου διακονία, καίτοι λαχοῦσα παρὰ Θεοῦ τὴν δόξαν, ἔοικέ πῶς μὴ δεδοξάσθαι τὴν ἀρχὴν εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης, τῆς δεδωρημένης δηλονότι τοῖς διακονοῦσι τῷ θείῳ τε καὶ εὐαγγελικῷ κηρύγματι· παραχωρεῖ γὰρ πῶς αἰεὶ τὸ μείον τῷ προὔχοντι. Εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δόξει. Τί τὸ καταργούμενον; ἡ σκιά καὶ ὁ νόμος ἤγουν ὁ τύπος, τί δὲ τὸ μένον; τὰ τοῦ Θεοῦ θεσπίσματα. οὐκοῦν καὶ ἐν δόξει ἦν ἡ σκιά, ἀλλ' ἐν δόξει διαφανεστέρα τὰ Χριστοῦ· μένει γὰρ εἰ κατακρατήσῃ τῆς ὑπ' οὐρανόν. Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα. Ποίαν ἐλπίδα; τὸ ἰκανῶσθαι παρὰ Θεοῦ καὶ ἀρτίως ἔχειν διὰ τῆς χάριτος πρὸς τὸ εἶναι "διακόνους καινῆς διαθήκης" οὐ γράμματος." πρέπει δὲ τοῖς τοιούτοις τὸ ἐν πολλῇ παρρησίᾳ λαλεῖν, οὔτε τῶν τύπων αἰσχυνομένους τὸ ἀδρανές, 336 οὔτε τῶν ἀκροατῶν τὸ ἄσοφον· καὶ γὰρ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνιδρυθὲν ἐν ταῖς τῶν πιστῶν ψυχαῖς, ποιεῖ αὐτοὺς νοεῖν εὐκόλως καὶ τοὺς βαθεῖς λόγους. Καὶ οὐ καθάπερ Μωσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ. Κάν τούτῳ πάλιν οἱ Χριστοῦ μαθηταὶ διαφανέστεροι δόξει, ὅτι γέγονεν αὐτοῖς ὁ τοῦ κηρύγματος λόγος σαφῆς τε καὶ ἀνυπόστατος καὶ οὐδὲν ἔχων δύσκολον καθάπερ τὸ διὰ Μώσεως. ἐπειδὴ γὰρ ἦσαν ἀδόκιμοι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μετὰ τσαύτας τερατουργίας μοσχοποιήσαντες, προσωπεῖον ἐτίθει ἑαυτῷ Μωσῆς καὶ τὸν θεῖον αὐτοῖς λαλῶν νόμον ἐχρήτο καλύμμασι, δι' αἰνιγμάτων διδάσκων ὡς τὸ ἀληθές τοῦ νόμου πρόσωπον, τουτέστι Χριστὸν, οὐκ ἂν ἰσχύσειαν ἰδεῖν, δευτέρῳ δὲ ὡσπερ προσβάλλουσι προσώπῳ μόλις, τῇ σκιά δόξαν οὐδεμίαν ἐχούση, ἣτις καὶ καταργεῖται ἡ σκιά καὶ ὁ τύπος. πέπαυται γὰρ καινῆς διαθήκης εἰσκεκομισμένης, τέλος δὲ τοῦ καταργουμένου νόμου ὁ Χριστός. οὐκοῦν ἡ κεκρυμμένη δόξα Μωσέως, ὁ Χριστός, ἦν τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου νόμου· εἰ γὰρ τις ἀφέλη τὴν σκιάν καὶ οἶον τὸ ἐμφανές καὶ δευτέρον πρόσωπον τὸ ὡς ἐν γράμματι περιελεῖν αὐτὸ, ὄψεται τὸν Ἐμμανουὴλ πολυτρόπως ἐφ' ἐκάστῳ διαμορφούμενον, καὶ τὴν ὑπὲρ γε τοῦ κόσμου σφαγὴν ὑπομένοντα καὶ σώζοντα τὴν ὑπ' οὐρανόν, ἵνα καὶ δοξάζεται πρὸς ἡμῶν καὶ τῶν ἀγίων ἀγγέλων προσκυνούμενος. ἀπρόσιτον οὖν ταῖς Ἰουδαίων διανοίαις τῆς τοῦ Σωτῆρος δόξης τὸ φῶς. ἐπειδὴ γὰρ πᾶσα θεωρία πνευματικὴ πρὸς τὸ Χριστοῦ βλέπει μυστήριον, οὐ προσίενται δὲ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν οἱ τάλανες Ἰουδαῖοι, μεμένηκεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ κάλυμμα, καταργεῖται δὲ ἐν Χριστῷ. 337 Ἦνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.

Αὐτὸς ὁ Κύριός ἐστι τὸ φῶς καὶ ἀποκαλύπτει "τὰ βαθέα" καὶ ἀπόκρυφα," καὶ τὸ ἀληθές τοῦ νόμου πρόσωπον τὸ δεδοξασμένον δείκνυσι τοῖς σοφοῖς τοῖς ἡγιασμένοις ἐν πνεύματι καὶ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως λελαμπρυσμένοις. παιδαγωγεῖ μὲν γὰρ ὁ νόμος ἐπὶ Χριστὸν, ὁ δὲ ἐφ' ἕτερόν τινα παιδαγωγεῖν τεταγμένος, ἴστησι μὲν οὐκ ἐφ' ἑαυτῶν τοὺς παιδευομένους, ἀποφέρει δὲ μᾶλλον ἐπὶ τι τῶν ἀμείνων καὶ μειζόνων ἢ καθ' ἑαυτόν. ὅθεν τοι καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος σκύβαλά φησιν ἡγήσασθαι τὰ ἐν νόμῳ "διὰ τὸ "ὑπερέχον τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ." Ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστίν, οὗ δὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. Δεῖ οὖν γενέσθαι πνευματικούς, οὐ γὰρ ἄλλως δυνατόν θεωρῆσαι Χριστὸν, ὅς ἐστι "τέλος τοῦ καταργουμένου," φημὶ δὴ τοῦ νόμου. τότε πάντη

τε καὶ πάντως "περιαιρείται τὸ "κάλυμμα," γυμνῶ δὲ καὶ ἀπημφιεσμένῳ προσώπῳ τὸν ἱερὸν ὄψονται Μωσῆα τὸ ἐκ τοῦ γράμματος προσωπεῖον ἦτοι κατασκίασμα τὸ ἐκ τῆς ἐμφανοῦς ἱστορίας οὐκ ἔχοντα. εἰσὶ γὰρ ἐν τούτοις οἱ ἐν Χριστῷ τὴν ἐλευθέραν τοῦ Πνεύματος ἀποκάλυψιν πλουσίως εἰσδεδεγμένοι. εἰ δὲ ἔνθα που πέρ ἐστι τὸ Πνεῦμα, ἐκεῖ πάντως καὶ ἡ ἐλευθερία, πῶς οὐκ ἐλεύθερον κατὰ φύσιν ἐστίν; εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τῶν τῆς δουλείας ἀνώκισται μέτρων, καὶ γενητὸν μὲν οὐκέτι, συντάττοιτο δ' ἂν εἰκότως τῇ ἀνωτάτῳ τε καὶ ἐλευθέρῳ φύσει, ἣ τὸ κατὰ πάντων μετέστι κράτος· Πνεῦμα γὰρ ἐστὶ τοῦ Πατρὸς ἐξ αὐτοῦ διήκον ἐπὶ τὴν κτίσιν ἐν Χριστῷ. 338 Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζομενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος. Μωσῆς μὲν γὰρ ἐπετίθει ἑαυτῷ κάλυμμα διὰ τοῖς τὸ μὴ δύνασθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ κατιδεῖν "τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ." ψυχικοὶ γὰρ ἦσαν καὶ σαρκικοὶ καὶ ἀτελεῖς εἰς πίστιν· ἡμεῖς δὲ οἱ πιστοὶ διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος δαδουχίας πεφωτισμένην ἔχοντες τὴν καρδίαν καὶ καθαρῶς βλέπειν εἰδότα τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τεθεάμεθα τὸν Κύριον· λελάληκε γὰρ ἡμῖν καὶ ὥφθη ἐν δόξῃ καὶ ὑπεροχῇ τῇ θεοπρεπεστάτῃ· Θεὸν γὰρ αὐτὸν ἐγνώκαμεν χαρακτήρα τῆς ὑποστάσεως τοῦ Πατρὸς. ὡς ἐν ἐσόπτρῳ οὖν θεωροῦμεν τὴν θείαν καὶ ἀπόρρητον φύσιν, μεταπλάττεται γὰρ ὡσπερ τῶν πιστευόντων ὁ νοῦς ἐκ νομικῆς εὐμαθείας εἰς παιδευσιν εὐαγγελικὴν, καὶ μεταμορφοῦται τρόπον τινὰ εἰς εἶδησιν τὴν πνευματικὴν, σκιᾶς ἢ τύπων οὐκ ἀνεχόμενος, ἀλλ' ἐκ δόξης τῆς κατὰ τὸν νόμον εἰς δόξαν ἐτέραν τὴν ἐν Χριστῷ διὰ Πνεύματος μεταφοιτᾶν ἡρημένος. οὐκοῦν τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα· μεθιστάντες γὰρ τοὺς τύπους εἰς ἀλήθειαν, καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὸν νόμον σκιᾶς τὸ Χριστοῦ μυστήριον τῇ τῶν ἐννοιῶν ἰσχύοντι διαμορφούντες, ὡς ἐν εἴδει τὴν αὐτὴν εὐρήσομεν δόξαν· εἰ γὰρ δέδοται δόξα τοῖς διακονοῦσι τὸν νόμον, μείζων καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερκειμένη τὴν πρώτην ἢ τῶν ἀγίων ἱερουργῶν, οἱ καὶ ἰκάνωνται παρὰ Θεοῦ διάκονοι "καινῆς διαθήκης οὐ "γράμματος ἀλλὰ πνεύματος." πρόδηλον δήπου καὶ οὐδενὶ τῶν ὄντων ἀσυμφανές, ὅτι πάντα τε καὶ πάντως οἱ ἐκ νομικῆς παιδεύσεως μεθιστάμενοι πρὸς ἀκρίβειαν εὐαγγελικὴν, 339 ἐκ δόξης ὡσπερ τῆς πρώτης εἰς δόξαν ἰόντες ἐτέραν νοηθεῖεν ἂν, καὶ οἷον πρὸς τὰ ἀμείνω μεταπλαττόμενοι. τὸ δὲ δὴ μεθιστάν εἰς τοῦτο αὐτοὺς τὸ Πνεῦμά ἐστι, τὸ τῆς ἐκ νόμου δουλείας ἐλευθεροῦν· ἐν αὐτῷ γὰρ "κράζομεν Ἄββᾶ ὁ "πατήρ" ὡς υἱοὶ καὶ ἐλεύθεροι. ἔστι δὲ οὐχ ἐτέρως τῆς κατὰ τὸν νόμον ἰσχυρολογίας τὸ βάθος ἰδεῖν, πλὴν ὅτι διὰ μόνου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· αὐτὸ γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ ἐρευνοῦν "καὶ "τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ." βάθη δὲ Θεοῦ, τὴν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασι τεθησαυρισμένην γνῶσιν ὠνομάσθαι φαμέν· ταύτη τοι καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ τὰς πρὸς Θεὸν ἐποιεῖτο λιτὰς οὕτω λέγων "Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσιά σου ἐκ τοῦ νόμου σου" ἐποιεῖτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ οὐκ ἀθαύμαστον τὸν ἐκ νομικῆς εἰδήσεως ἀναβαίνοντα πρὸς πνευματικὴν τουτέστι τὴν εὐαγγελικὴν· ἔφη γὰρ ὅτι "Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς γραμματεὺς "μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστὶν ἄνθρωπῳ πλουσίῳ ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ "νέα καὶ παλαιά." παλαιὰ μὲν γὰρ, τὰ ἐν νόμῳ· νέα γεμῖν, τὰ ἐν Χριστῷ. εἰ δὲ δὴ τις βούλοιο καὶ καθ' ἕτερον νοεῖσθαι τρόπον τὴν ἐκ δόξης εἰς δόξαν μεταμόρφωσιν τῆς αὐτῆς ἡμῶν εἰκόνας, παραδέξεται τι τοιοῦτον εἰς νοῦν, ὅτι ὅσοι Χριστὸν ἐγνώκαμεν, καταλελογίσμεθα δὲ καὶ ἐν τέκνοις Θεοῦ, πάντη τε καὶ πάντως ἐσμέν ἐν δόξῃ· κατὰ δὲ γε τὸν τῆς ἀναστάσεως καιρὸν τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος· αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ὁ Χριστὸς, ὁ "τὸν ἀρραβῶνα τοῦ

Πνεύματος" χαρισάμενος, προσθήσει τὸ λείπον κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, μετασχηματίσει δὲ καὶ "τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμ"μορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ."

Ἐπειδὴ δὲ φησιν ὁ μυσταγωγὸς Καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος, καὶ "Οὐδὲ τὸ πνεῦμα Κυρίου, ἐλευθερία," τῆς τῶν ἀνοσίων αἰρετικῶν συκοφαντίας οὐκ ἀνεξόμεθα, τοῖς γενητοῖς ἐναριθμῖον ποιεῖσθαι τὸ Πνεῦμα· εἰ γὰρ ἔνθα που ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, ἐκεῖ που πάντως καὶ ἡ ἐλευθερία, πῶς οὐκ ἐλεύθερον κατὰ φύσιν ἐστίν; εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τῶν τῆς δουλείας ἄνω κεῖται μέτρων· Πνεῦμα γὰρ ἐστὶ τοῦ Πατρὸς ἐξ αὐτοῦ διῆκον ἐπὶ τὴν κτίσιν ἐν Χριστῷ. Εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ἡλίου δίκην τὸ ἱερὸν ἀναλάμπει κήρυγμα καὶ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ πᾶς πιστὸς "τὴν δόξαν Κυρίου" κατοπτρίζεται, οὐκ ἂν τις τῶν ὀρθῶν φρονούντων τὴν τινῶν ἀμάθιαν τῷ θείῳ καταγράψει κηρύγματι. τί γὰρ εἰ ἔξὸν εἰδέναι ἀποσεύονται τὴν γνῶσιν τινῶν πεπωρωμένοι τὸν νοῦν ἐξ ἀπάτης διαβολικῆς; ἀλλ' οἷ γε τῆς ἐκείνου δυστροπίας ἀμείνους σοφοί τε καὶ νουνεχέστεροι πεπλουτήκασι τὴν γνῶσιν. ἄρα γὰρ εἰ βαρβάρων τινὰς εἰρηκότων καὶ τοῖς τῆς δουλείας ὑποθέντων ζυγῷ, προσθεῖη τις ἕτερος τοῖς εἰς τοῦτο πεσοῦσι ταλαιπωρίας τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς τὴν ἀπαλλαγὴν· εἴτα τῆς ἐλευθερίας ἐκεῖνοι προθέντες τὰ ὑπόζυγα κείσθαι, ἀνεξίτητον ποιοῖντο τὴν συμφορὰν· αἰτιάσαιτό τις εἰπέ μοι τὸν προθέντα φιλαγάθως τῆς ἐλευθερίας αὐτοῖς τὴν ἄδειαν ἢ μᾶλλον ἐκείνους δυσβουλίας γράψεται; οὐκοῦν προὔθηκεν μὲν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τοῖς ἐθέλουσι πιστεύειν εἰς τὸν Υἱόν, τὸ γυμνῷ καὶ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ καταθεάσασθαι τὴν δόξαν αὐτοῦ· διημαρτήκασι δὲ τῆς χάριτος οἱ 341 τοῦ διαβόλου τὸν σκοτισμὸν ἀπόβλητον ἔχοντες, καὶ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων τὸ φῶς ἀσυνέτως οὐ προσιέμενοι. διηύγασε γὰρ ἂν καὶ αὐτοῖς ὁ φωτισμὸς τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. καὶ θεὸν μὲν τοῦ αἰῶνος τούτου κατονομάζει τὸν σατανᾶν, οὐχ ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστίν, ἀλλ' ὅτι τοῦτο εἶναι νενόμισται παρά γε τοῖς οὐκ εἰδόσι τίς ὁ φύσει καὶ ἀληθῶς ἐστὶ Θεός· ἐκεῖνο γεμὴν ἄξιον καταθαυμάσαι πάλιν· θεολογεῖ γὰρ ὁ Παῦλος, καὶ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τοῦ Μονογενοῦς διατρανοῖ τὸ μυστήριον. ἰδοὺ γὰρ σαφῶς φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης Χριστοῦ τὸ ἀποστολικὸν ὀνομάζει κήρυγμα· καίτοι Χριστοῦ κεκλημένον τοῦ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ὄντος Υἱοῦ, κατὰ τὸν τῆς χρίσεως καιρὸν, καθ' ὃν καίτοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτὸς ὑπάρχων χορηγός, κεχρίσθαι λέγεται παρά τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως. οὐκοῦν ἐν εἶδει τῷ καθ' ἡμᾶς γεγονῶς καὶ ὀφθεῖς ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, τότε δὴ τότε καὶ μάλα ὀρθῶς Χριστὸς νοεῖται καὶ λέγεται. οὐκ εἰς ἓνα τοῖνυν τῶν καθ' ἡμᾶς ἡ πίστις τῷ κόσμῳ διακηρύττεται καὶ ψιλὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τῶν πνευματοφόρων, καταγγέλλουσι δὲ μᾶλλον τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον ἐν ἀνθρωπεῖα μορφῇ πεφηνότα, καὶ ὡς πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς τὸν Μονογενῆ. ἐπεὶ ποῖος ἂν νοοῖτο πρὸς ἡμῶν ὁ φωτισμὸς τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης αὐτοῦ, 342 εἰ μὴ ἐν γε τῷ νοεῖσθαι Θεὸς καὶ εἰκὼν τοῦ Πατρὸς, καὶ οὐκ ἐν ἴσῳ τρόπῳ τοῖς καθ' ἡμᾶς, οὐσιωδῶς δὲ μᾶλλον καὶ φυσικῶς; καὶ οὐ τι που φαμέν ὡς ἄρα δεῖσει καὶ αὐτὸν ἐν σαρκὶ γεγονότα νοεῖσθαι τὸν Πατέρα· οὐ γὰρ ἐστὶν ἐν τούτοις τῆς εἰκόνας τὸ κάλλος· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον περινοεῖν ἄξιον, ὡς Θεὸς ἦν ὁ Λόγος καὶ πρὸ σαρκὸς χαρακτήρ καὶ ὁμοίωσις φυσικὴ τοῦ γεννήτορος· καὶ πάλιν καθ' ἡμᾶς γεγονότι τὸ ἐν μορφῇ νοεῖσθαι τοῦ Πατρὸς, ἐνούσης αὐτῷ τῆς οἰκονομίας τὸ ἀνθρώπινον· λελόγισται τοῖνυν ὡς ἐν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός· ἔστι δὲ καὶ οὕτως εἰκὼν τοῦ Πατρὸς καθ' ὃ καὶ ἔστι Θεὸς καὶ ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται κατὰ φύσιν. Ὅς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνῶσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ

Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅτι εἰς Θεὸν ἢ πίστις, κὰν εἰ ἐν προσώπῳ πράττειτο τοῦ Χριστοῦ, σαφηνεῖ ὁ μυσταγωγὸς διὰ τῆς προκειμένης λέξεως· κέκληνται γὰρ Ἰουδαῖοί τε καὶ Ἕλληνες πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ, οἱ μὲν ὡς ἐκ πλάνης καὶ λατρείας ψευδοῦς εἰς θεογνωσίαν τὴν ἀληθῆ, οἱ δὲ εἰς ἀκριβεστέραν εἶδησιν τῆς ἐν νόμῳ παιδαγωγούμενοι. ταύτητοι καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος "διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως" τοῦ Χριστοῦ ὀλίγα πεφροντικῶς τῶν ἐν νόμῳ μαθημάτων ὁρᾶται. ὅτε τοίνυν Χριστὸν κηρύττουσιν οἱ μυσταγωγοὶ, καὶ οἱ πιστεύοντες εἰς Θεὸν εἰς Θεὸν τὸν ἕνα καὶ ἀληθῶς πιστεύουσιν, πῶς οὐχὶ Θεὸς ὁ Χριστὸς οὐ νόθος, οὐ ψευδώνυμος, ἦγουν ἑτεροφυῆς παρὰ τὸν Πατέρα, ἀληθῆς δὲ μᾶλλον ὡς ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν; ἀχλύς μὲν γὰρ νοητῆς καὶ δαιμονιώδους ἀπάτης ὁ τῶν πλανωμένων μεμέστωται νοῦς, ἀλλ' ἐπηγγέλλετο Θεὸς ἐκ σκότους ἡμῖν ἀναλάμψαι τὸ φῶς· ἔφη γάρ που διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει ἴδε 343 φῶς μέγα· οἱ κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς "λάμψει ἐφ' ὑμᾶς;" καὶ ὁ θεσπέσιος δὲ Δαυεὶδ φησιν, ὡς ἐκ προσώπου τῶν ἐν ἀχλύϊ καὶ σκότῳ "Ὅτι σὺ φωτιεῖς "λύχνον μου Κύριε, ὁ Θεὸς μου φωτιεῖς τὸ σκότος μου." ἐπειδὴ δὲ πεπλήρωται λοιπὸν ἐφ' ἡμῖν ἢ ὑπόσχεσις τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ θεῖον ἡμῖν καὶ νοητὸν διηύγασε φῶς, ἐγνώκαμεν αὐτοῦ τὴν δόξαν ἐν προσώπῳ Χριστοῦ· εἶτα εἶπερ ἐστὶν ὁ Χριστὸς οὐ φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεὸς, τὴν τοῦ Πατρὸς δόξαν ἐν αὐτῷ τεθεάμεθα; καίτοι λέγοντος ἀκούω σαφῶς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς "τὴν δόξαν μου ἐτέρῳ οὐ δώσω" ἀλλ' ἰδοὺ δέδωκεν αὐτὴν τῷ Υἱῷ· οὐχ ἕτερος ἄρα παρ' αὐτὸν ἐστὶν, πλην ὅσον ἐν ὑποστάσει καὶ τὸ ὑπάρχειν ἰδικῶς, ἵνα μὴ φαίνεται ψευδοεπήσας ὁ Πατὴρ τῷ προσώπῳ τοῦ Υἱοῦ τὴν ἰδίαν δόξαν προθεῖς, καὶ ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶν ἐν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ γινωσκόμενος· πρόσωπος γὰρ ἐστὶ καὶ εἰκὼν καὶ ἀπαύγασμα τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· καὶ ἀποκαλύπτεται μὲν ὁ Υἱὸς παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἀποκαλύπτει δὲ καὶ αὐτὸς ἡμῖν ἐν ἑαυτῷ τὸν Πατέρα.

ΤΟΜΟΣ Γ.

ΛΟΓΟΣ Α.

Ἐν ὄστρακίνοις σκεύεσιν. ΣΚΕΥΗ ὄστράκινα τὸ τῆς λέξεως ὀνομάζει κοινὸν, οὐ γὰρ ἐν κόμπῳ ῥημάτων τῶν θείων ἡμῖν μυστηρίων ἢ παράδοσις, ἀλλ' ὡς ἐν λέξει τῇ πᾶσι κατειθισμένη, ἵνα πάντες μανθάνωσι καὶ νοοῦσιν. τί οὖν, ὦ Παῦλε; οὐ γὰρ ἦν ἐφικτὸν τῷ πάντας σοφοῦντι Θεῷ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους εὐστομωτάτους τε ἄγαν ἀποφῆναι ῥαδίως καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ ἐκεῖνοι κατευγλωττισμένους καὶ κτύπῳ ῥημάτων καταπλήττειν εἰδόμενος τοὺς ἐντυγχάνοντας; ναὶ φησιν, αὐτὸς γὰρ ἐστὶ τῆς σοφίας ὁ χορηγός· ἀλλ' ἐν ὄστρακίνοις σκεύεσι, τουτέστιν, ἐν ἕξει μικρῶ τὸν θεῖον ἡμῖν κατέκλεισε θησαῦρον. διὰ ποίαν αἰτίαν; ἵνα ἢ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἢ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. οὕτως γὰρ ἔπεισαν πάντας προσδραμεῖν τῇ πίστει. εἰ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς λαμπρὸς ὁ λόγος, ἔδοξαν ἂν ἔσθ' ὅτε οὐ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως γεγενῆσθαι κατόρθωσις τῶν κεκλημένων ἢ πίστις. ἐπειδὴ δὲ διὰ ψιλῶν ἔπεισαν ῥημάτων οὐδεὶς ἐνδοιάζει ὅτι Θεοῦ γέγονε τῆς ἐν τούτῳ δυνάμεως ἢ ὑπερβολή. Ὁστράκινα σκευὴ λέγομεν ἃ περικείμεθα σώματα ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὄντες, διανοία τοιαύτη· ἐπεὶ ἔτι σάρκα περικείμενοι τὴν ἐμποδίζουσαν τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀληθείας, γνῶσιν ἔχομεν τὴν περὶ τῆς Τριάδος, ἢ ὑπερβολὴ τοῦ μεγέθους τῆς γνώσεως οὐκ ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ δυνάμεως ὑπάρχουσα ἡμῖν γνωρίζεται. 345 Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι κ.τ.λ.

Φαίνονται μὲν γὰρ ὑπὲρ γε τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας καὶ αὐτὸν ἀνατλάντες τὸν θάνατον· πλὴν εἰ καὶ τοῦτο συνέβη παθεῖν αὐτούς, ἀλλ' οὖν ζῶσι, τῷ Θεῷ ζήσιν μέλλοντες· καὶ καθά φησι τῆς σοφίας ὁ λόγος "Ἐδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς "ἀνθρώπων τεθνάναι, καὶ ἐλογίσθη κάκωσις ἢ ἔξοδος αὐ"τῶν, καὶ ἢ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύντριμμα· οἱ δὲ εἰσὶν ἐν "εἰρήνῃ, καὶ ἢ ἐλπίς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης." ποία τίς οὖν ἄρα τῶν ἰδρώτων ἢ νόησις, διερμηνεύει πάλιν ὁ Παῦλος οὕτω λέγων Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. διττὸν εἶναι φαμεν τὸν τῆς ἐνθάδε νοουμένης νεκρώσεως τρόπον, ὧν εἷς μὲν ἐστὶ νοητὸς καὶ πνευματικὸς, ἕτερος γεμὴν ὡς ἐν αἰσθήσει τῇ κατὰ σῶμα λαμβάνεται· Θεὸς γὰρ ὑπάρχων καὶ ἐκ Θεοῦ πεφηνῶς κατὰ φύσιν ὁ Μονογενὴς αὐτοῦ Λόγος, ἰδίαν ἐποιήσατο σάρκα τὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τὸ θνητὸν δὴ τοῦτο καὶ ἀνθρώπινον ἡμπέσχετο σῶμα, ψυχὴν ἔχων τὴν λογικὴν· καὶ τίς ἢ τοῦδε πρόφασις; ἵνα νεκρώσῃ τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, καὶ τῶν ἐμφύτων τε καὶ ἐν αὐτῇ κινήματων τῶν εἰς ἐκτόπους ἀποφερόντων ἠδονὰς ἀπαμβλύνη τὸ κέντρον· κατώρθωκε δὲ οὐχ ἑαυτῷ Θεὸς ὧν ὁ Λόγος τὸ ἐπέκεινα τῶν ἐν ἡμῖν ὀρᾶσθαι παθῶν· οὐ γὰρ οἶδεν ἀμαρτίαν· ἀλλ' οἷον ὄλην ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνθρώπου φύσιν μεταστοιχειῶν εἰς ζωὴν ἀγίαν καὶ ἄμωμον, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος καὶ ἐν εἶδει τῷ καθ' ἡμᾶς· γέγονε γὰρ "ἐν πᾶσιν "αὐτὸς πρωτεύων," ἵνα καὶ ἡμεῖς τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ κατακολουθήσαντες ἔχωμεν ἐν ἑαυτοῖς τὴν αὐτοῦ νέκρωσιν, τουτέστιν ἀπρακτοῦσαν ἐν τῇ σαρκί τῆς ἀμαρτίας τὴν δύναμιν· 346 οὕτω τε ἀναλαβεῖν ἰσχύσωμεν καὶ τὸ ἀμώμητον εἰς ζωὴν. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον τὴν ἐνθάδε λεγομένην τοῦ Ἰησοῦ παραδέξῃ νέκρωσιν καὶ ζωὴν· γέγονε γὰρ ὑπήκοος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καθὰ γέγραπται, καὶ μέχρις αὐτοῦ θανάτου, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τέθεικεν ὑπὲρ τῶν προβάτων· πλὴν "ἀπέθανεν ἐφάπαξ τῇ ἀμαρτίᾳ·" τουτέστιν ὑπὲρ τῆς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου, τέθειται γὰρ ἰλασμός διὰ πίστεως· "ὃ δὲ "ζῆ, ζῆ τῷ Θεῷ."

Ταύτην οὖν ἄρα τὴν νέκρωσιν, τὴν διὰ γε τῶν παθημάτων καὶ μέχρις αὐτοῦ θανάτου διήκουσαν, ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι περιφέρουσιν οἱ μυσταγωγοὶ ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ, καθὰ φησιν αὐτὸς, ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν φανερωθῇ· ζήσονται γὰρ καὶ αὐτοὶ τῷ Θεῷ τὴν ἀγίαν καὶ ἄμωμον καὶ μακαρίαν ζωὴν. ὅτι δὲ ταύτης ἰδίως μέμνηται τῆς νεκρώσεως καὶ μέντοι ζωῆς, εἷς γε τὸ παρὸν πιστώσεται μὲν καὶ ἡ τῶν προλαβόντων διάνοια, πειρασμῶν ἔχουσα καὶ πόνων ἀφήγησιν, οὓς ὑπομένειν ἀνάγκη πληροῦν ἐθέλοντα τῆς ἀποστολῆς τὸν εὐκλεᾶ δρόμον· οὐδὲν δὲ ἤττον ἡμᾶς οὕτω φρονεῖν ἀναπέσει μονονουχὶ καὶ διερμηνεύων αὐτοῖς ὅπερ ἔφη· προσεπάγει γὰρ εὐθύς τὸ ἐξῆς· Ἄει γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν κ.τ.λ. Δείκνυσι δὲ διὰ τούτων καὶ αὐτοὺς ἀσμένως ὑπομένειν ἐθέλοντας τὸν τῆς σαρκὸς θάνατον, διὰ τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν· σκοπὸς γὰρ αὐτοῖς οὐκ εἰς τὰ παρόντα βλέπειν, προαθρεῖν δὲ μᾶλλον τὰ ἐσόμενα καὶ τὰς ἀμοιβὰς τῶν 347 πόνων. καὶ δι' οὐδενὸς μὲν ποιοῦνται λόγου τοὺς ἐκ τῶν ἀγώνων ἰδρώτας, ἐπιγάννυται δὲ μᾶλλον τοῖς ἄνωθεν ἀγαθοῖς, διαλογίζονται γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλοτιμίας τὸ πλάτος· διὰ γὰρ τοῦτο εἰς θάνατον παραδίδονται διὰ Ἰησοῦν ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκί. καὶ τίς ἢ τοῦ Ἰησοῦ ζωὴ; ἢ ἀφθαρσία καὶ ἀγιασμός, δόξα τε μεγάλη καὶ ὑπερκόσμιος· οὕτως γὰρ ἡμῖν ὀφθήσεται κατὰ καιροῦς, ὅταν ἡμῖν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνη κριτής· μετασχηματίζει δὲ καὶ "τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον "τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνα"σθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα." ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. μεμίμηται γὰρ τὸν ἑαυτῶν δεσπότην οἱ τῆς ὑφ' ἡλίω μυσταγωγοί· τεθείκασιν καὶ αὐτοὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, ἵνα ἡμεῖς

οί ποτέ πλανώμενοι, τὴν ἐκ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν ἀποκερδαίνωμεν ζωὴν· τοιγάρτοι φασὶ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς ὡς πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν "Ὅτι ἔνεκεν σοῦ θανάτου μέθα ὄλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα "σφαγῆς." ΤΟΜΟΣ Γ ΛΟΓΟΣ Β. Διὸ οὐκ ἐκκαοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα.

Ἔξεστι τῇ τῶν προκειμένων ἐννοίᾳ προσβαλεῖν οὐκ ἀκόμψως, κοινὸν ὡσπερ ἅπασιν τοῖς εὐσεβεῖν ἡρημένοις προθέντας τὸ χρῆμα· "στρατεύεται μὲν γὰρ ἡ σὰρξ κατὰ 348 "τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ "ἀντίκειται ἀλλήλοις," κατὰ τὸ γεγραμμένον. φαμέν οὖν ὅτι πᾶσά πως ἀνάγκη, κατεφθαρμένης τρόπον τινὰ τῆς σαρκός, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κινήματων ἡσθενηκότων, τότε δὴ μάλιστα μειζόνως ἐβρώσθαι τὸ ἕτερον, τουτέστι τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος. αἰτίας ἀπόδοσιν καὶ οἷον ἀνάμνησιν προειρημένου τινὸς εἰσκομίζει τὸ Διό. ἔφη τοῖνυν Εἰ γὰρ "ἡμεῖς "οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν ἵνα καὶ "ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν" ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ταύτην ἔχοντες τὴν ἐλπίδα, φησὶ, καὶ τοῖς ἐσομένοις ἐπιγανύμενοι, οὐκ ἐκκαοῦμεν, τῆς μελλούσης δόξης προθεωροῦντες τὸ κάλλος, ἀλλὰ κἂν ἐπέλθοι θλίψις, φέρομεν γενναίως. εἰ γὰρ καὶ ὡς ἄνθρωποι ἀλοοῦμεν καὶ βλάβην τινὰ περὶ τὸ σῶμα ὑπομένωμεν, ἀλλ' οὐχ ἠττώμεθα τούτοις· ὁ γὰρ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος ἀνακαινοῦται. καὶ κοινὸς μὲν ὁ λόγος, ὅταν τοῖνυν τοῖς εἰς ἄσκησιν πόνους ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, τότε λοιπὸν ἀναγκαίως ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. καὶ ἐτέρως γεμῖν τὸς εἰρημένους ἐπιβαλεῖς· ἐπειδὴ Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι διεκίρυττον τὸν Ἰησοῦν, δεινούς καὶ ἀφορήτους ὑπομεμενήκασι διωγμούς, καὶ διέφθαρτο τοῖς εἰς τοῦτο πόνους τὸ σῶμα αὐτῶν. ἀλλ' ὅσω μείζων ὁ πόνος, τοσοῦτω οἴμαι που παρέποιο ἂν εἰκότως ἀμφιλαφεστέρα τῆς χάριτος ἢ ἀντέκτισις. 349 Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. Ἐπιβρώνουσι τῶν ἀθλεῖν βουλομένων τὸν νοῦν, τοὺς μὲν ἀγῶνας εὐτελίζων, τοὺς δὲ στεφάνους ὑψῶν τῶν νενικηκότων, καὶ τὸ μὲν ἐλαφρὸν ἐπὶ τῶν θλίψεων τιθεῖς, τὸ δὲ βάρος ἐπὶ τῆς δόξης· τῶν γὰρ ἐν τῷδε τῷ βίῳ τὴν μεμετρημένην ἔφοδον διὰ τὸ πρόσκαιρον κἂν εἰ γένοιτο καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν. ἀλλ' οὖν εἰς αἰώνιον βάρος δόξης ἐκβήσεσθαί φησιν, ἐπειδὴ πέρα λόγου τὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀγαθὰ. διὸ οὐ δεῖ σκοπεῖν τὰ βλεπόμενα πρόσκαιρα ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ κ.τ.λ. Ἐπίγειον ἡμῶν οἰκίαν τοῦ σκήνους, αὐτὸ περιφραστικῶς ὀνομάζει τὸ σκῆνος, ἥτοι τὸ σῶμα· γέγραπται γὰρ ἐν τῷ Ἰώβ "Τοὺς δὲ κατοικοῦντας οἰκίας πηλίνας, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ "ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἔσμεν." ἴσμεν οὖν ἄρα, φησὶν, ὡς καταλύσαντος τοῦ θανάτου τὴν ἐπίγειον ἡμῶν τοῦ σκήνους οἰκίαν, τουτέστι τὸ σῶμα, διαδέξεται καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, κατὰ τὸν τῆς ἀναστάσεως δηλονότι καιρὸν, οἰκητήριον τὸ ἐξ οὐρανοῦ, τουτέστιν ἡ ἀφθαρσία· ἄνωθεν δὲ αὐτὴν εἶναί φησι, πρῶτον μὲν ὅτι θεόδοτον τὸ χρῆμά ἐστιν· εἶτα πρὸς τούτῳ διὰ τοι τὸ πάντας τοὺς τὴν ἄνωθεν οἰκοῦντας πόλιν, φημὶ δὴ τὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων συντάγματα, ἐν ἀφθάρτοις τε καὶ ἀνωλέθροις εἶναι σώμασιν· ἀπήλλακται γὰρ τῆς 350 γεώδους ταυτησὶ παχύτητος ἢ ἀγγέλων φύσις. οἰκοδομῆν τοιγαροῦν ἐκ Θεοῦ καὶ ἀχειροποίητον οἰκίαν καὶ μὴν καὶ αἰώνιον ὀνομάζει, τὴν ἀφθαρσίαν. Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες.

Διὰ τοῦτο στενάζομεν ὡς καταβαρυνόμενοι τῇ φθορᾷ, γλιχόμεθα δὲ τὸ ἄνωθεν

καὶ ἐξ οὐρανοῦ οἰκητήριον, τουτέστι τὴν ἀφθαρσίαν, ἐπενδύσασθαι. στενάζομεν οὖν οὐκ ἀπόθεσιν τοῦ νῦν ὄντος ἐπιθυμοῦντες εὐρεῖν, ἐπαμφιέσασθαι δὲ μᾶλλον αὐτῶ τὴν ἀφθαρσίαν εὐχόμενοι τὸ ἀχειροποίητον οἰκητήριον, εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα. καὶ γὰρ ἔστιν ἀληθὲς ὅτι "Φθαρτὸν σῶμα βαρύνει ψυχὴν," πεποϊήμεθα δὲ τοῦ στενάζειν τὴν ἀφορμὴν τὸ καταβαρύνεσθαι τῇ φθορᾷ, γλιχόμεθα δὲ τὸ οἰκητήριον τὸ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ τουτέστι τὴν ἀφθαρσίαν ἐπενδύσασθαι. εἶτα τί τὸ ἐπενδύσασθαι δηλοῖ ἢ πάντως ὅτι τῶ νῦν ὄντι σώματι προσπεριβαλέσθαι τὴν ἀφθαρσίαν; στενάζομεν οὖν. Εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα. Τό Εἴ γε οὐκ ἐνδοιάζων λέγει, ἀλλ' ἀποφαινόμενος μᾶλλον καὶ ἀραρότως ἔχον ἀποδεικνύς ὅτι τὸ ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἄνωθεν οἰκητήριον ἐπαμφιεννύμενοι τοῦ προὔποκειμένου σκίηνους, τουτέστι τοῦ γήϊνου σώματος, οὐκ ἐσόμεθα γυμνοί. οὐκοῦν τό Εἴ γε τέθεικεν ἀντὶ τοῦ ὁπότε, ἴν' ἢ τι τοιοῦτον τὸ εἰρημένον Ὅποτε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐκ ἀπόθεσιν τοῦ πρώτου πεισόμεθα, οὔτε μὴν ἐσόμεθα γυμνοὶ τοῦ προὔποκειμένου σώματος, ὅπερ σαφηνίζει διὰ τῶν ἐξῆς. καταπίνεται δὲ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς 351 ζωῆς, οὐκ ἀφανιζόμενον, οὐδὲ χωροῦν εἰς τὸ μὴ ὑπάρχειν ὅλως, μεταστοιχειούμενον δὲ μᾶλλον εἰς ἀφθαρσίαν· πεποϊήται γὰρ οὕτω καὶ ἐν ἀρχαῖς. γέγραπται γὰρ ὅτι καὶ ἔλαβεν ὁ Θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον. ἵνα δὲ τὸ φθαρτὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς καταπίνεται, φθαρτὴ γὰρ ἡ σὰρξ κατὰ φύσιν, "ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ" πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν." ἀλλ' εἰσκέκριται μεταξὺ διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος· εἶτα, καθά φησιν αὐτὸς ὁ θεσπέσιος Παῦλος, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ "ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ." ἀφίκετο γὰρ ἀνακαινίσων ἡμᾶς διὰ τοῦ Πνεύματος εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς· καὶ αὐτὸς ἔστιν ὁ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς κατεργασάμενος ὡς Θεὸς καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος. οὐκοῦν ἐνέχυρον ὡσπερ ἀσφαλὲς τῆς ἐν ὑστέροις τοῦ αἰῶνος καιροῖς δοθησομένης ἡμῖν ἀφθαρσίας, τὸ ζωοποιὸν ἐντέθειται Πνεῦμα παρὰ Χριστοῦ· νυνὶ μὲν τέως ὡς ἐν ἀπαρχῇ, μετὰ δέ γε τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν ὡς ἐν ὀλοκλήρῳ μέτρῳ. τότε δὴ τότε κατηρηγμένης εἰσάπαν τῆς φθορᾶς, ἐξελευσόμεθα, καθά φησιν ὁ προφήτης, καὶ σκιρτήσομεν ὡς "μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀνειμένα," καὶ δὴ καὶ ἐροῦμεν ἐπιτωθάζοντες τῇ φθορᾷ "Ποῦ ἡ δίκη σου θάνατε, ποῦ τὸ κέντρον "σου ἄδη;" πεπαύσονται γὰρ ἀμαρτία καὶ θάνατος, βασιλεύσει δὲ τῶν ἀγίων ἐν ἀφθαρσίᾳ Χριστός. καὶ ἵνα τὸ φθαρτὸν ὅ ἐστιν ἡ φθαρτὴ σὰρξ κατὰ φύσιν, καταποθῇ ὑπὸ τῆς ζωῆς, "ἐνεφύσησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν "ζωῆς καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν."

ΤΟΜΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Α.

Ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος κ.τ.λ. Οἱ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἔχοντες, καὶ τὴν τῆς ἀναστάσεως ἐλπίδα πεπλουτηκότες, τῶν ἔσεσθαι προσδοκωμένων ὡς ἐνεστηκότων ἤδη ἐπιδραττόμενοί φασιν Ὡστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα, πάντες γὰρ ἔσμεν πνευματικοὶ καὶ οὐκ ἐν φθορᾷ σαρκικῇ· σὰρκα γὰρ ἐν τούτοις, καθάπερ ἐγῶμαι, τὴν τῆς σαρκὸς ὀνομάζει φθοράν· ἐπιλάμπαντος γὰρ ἡμῖν τοῦ Μονογενοῦς, μετεστοιχειώμεθα πρὸς τὸν τὰ πάντα ζωοποιῶντα Λόγον. ὡσπερ γὰρ τοῖς τοῦ θανάτου δεσμοῖς ὑπεκείμεθα βασιλευούσης τῆς ἀμαρτίας, οὕτω τῆς ἐν Χριστῷ δικαιοσύνης εἰσκεκριμένης, ἀπεσεισάμεθα τὴν φθοράν· οὐδεὶς οὖν ἄρα ἔστιν

έν σαρκί, τουτέστιν έν ασθeneία σαρκική. και προς γε τών άλλων ή φθορά νοοιτ' άν εικότως· επειδή δέ εφη ουδένα εγνωκέναι κατά σάρκα, προσεπάγει τās τινών ύφορώμενος εκτόπους έννοίας Εί γάρ και εγνωκαμεν κατά σάρκα Χριστόν άλλα νύν ουκ ετι γινώσκομεν. όμοιον ως ειπερ ελοιτο λέγειν, γεγονός "σάρξ ό Λόγος και εσκήνωσεν έν ήμιν," και τόν ύπερ τής 353 άπάντων ζωής ύπέστη θάνατον κατά σάρκα, και ούτως αύτόν εγνωκαμεν· πλην από τοϋ νύν ουκ ετι γινώσκομεν· ει γάρ και εστιν έν σαρκί, τριήμερος γάρ άνεβίω και εστι προς τόν έν τοις ουρανοις Πατέρα, άλλ' οϋν ύπερ σάρκα νοεΐται· άπαξ γάρ άποθανών "ουκ ετι άποθνήσκει, θάνατος αύτοϋ ουκ ετι "κυριεύει· ό γάρ άπέθανεν, τή άμαρτία άπέθανεν εφάπαξ· ό "δ'ε ζή, ζή τω Θεω." ουκοϋν ει γέγονεν έν τούτοις ό τής ζωής ήμών άρχηγός, πασά πως άνάγκη και ήμās αύτούς τοις ίχνεσιν αύτοϋ κατακολουθήσαντας, ουκ έν σαρκί μάλλον, άλλ' ύπερ σάρκα νοεΐσθαι. όρθως οϋν λίαν ό θεσπέσιος Παϋλος.

"Ωστε ει τις έν Χριστω καινή κτίσις φησι τὰ άρχαία παρήλθεν, ιδου, γεγονός καινά· άρχαϊον μέν γάρ τό "Γή "ει και εις γήν άπελεύση." και μήν και εκείνο τό έν βίβλω Μωσέως "Επιμελως γάρ εγκειται ή διάνοια τοϋ "άνθρώπου επί τὰ πονηρά εκ νεότητος." άρχαία δέ προς τούτοις και τὰ έν νόμω· ταυτί δή πάντα παρελάσαι φησίν· δεδικαιώμεθα γάρ δια πίστεως τής έν Χριστω, και πέπαυται τής άρας ή δύναμις· άνεβίω γάρ ύπερ ήμών ό τοϋ θανάτου πατήσας τό κράτος, και τόν φύσει τε και άληθως όντα Θεόν εγνωκαμεν, τήν έν πνεύματί τε και άληθεία πληροϋντες λατρείαν, μεσιτεύοντος τοϋ Υιοϋ και τās άνωθεν και παρά Πατρός εύλογίας τω κόσμω διδόντος· όθεν τοι και μάλα σοφως ό θεσπέσιος Παϋλος Τὰ δέ πάντα φησίν εκ τοϋ Θεοϋ τοϋ καταλλάξαντος ήμās έαυτω δια Χριστοϋ. και γάρ εστιν άληθως ουκ άβούλητον τω Πατρί τής μετά σαρκός οίκονομίας τό μυστήριον και ή δι' αύτοϋ καινουργία. προσεπάγει δέ τούτοις ό μυσταγωγός ότι αύτός ό Πατήρ ήμās έαυτω κατήλλαξεν δια Χριστοϋ, εκπεπολεωμένους αύτω δια τής εις 354 πολυθεον πλάνης έλληνας, και ιουδαίους διά γε τοϋ βούλεσθαι ταίς κατά νόμον προσπεπήχθαι σκιαίς, και τόν τής άληθοϋς λατρείας ου προσίεσθαι λόγον· δι' αύτοϋ γάρ τήν προσαγωγήν έσχήκαμεν, και "Ουδέις ερχεται προς τόν "Πατέρα, καθά φησιν αύτός, ει μη δι'" αύτοϋ. ουκοϋν τὰ πάντα εκ τοϋ Θεοϋ τοϋ καταλλάξαντος ήμās δια Χριστοϋ και δόντος ήμιν τήν διακονίαν τής καταλλαγής.

"Αθρει δή μοι páλιν ότι Χριστοϋ δεδωκότος αύτοις τήν διακονίαν τής καταλλαγής, χειροτόνηνται γάρ δι' αύτοϋ προς άποστολήν, Θεόν εφη τόν δεδωκότα· Θεόν οϋν άρα και ίσοκλεα τω Πατρί διακηρύττουσιν αύτόν, μίαν ειδότες τήν άμφοϊν κυριότητά τε και έξουσίαν· ποίος οϋν άρα έστι, τίς οϋτος επί τής διακονίας ό λόγος, ή τίς ό τρόπος τής καταλλαγής, επιφέρει λέγων Θεός ήν έν Χριστω κόσμον καταλλάσσων έαυτω, τουτέστιν ό έν Χριστω κόσμον καταλλάσσων έαυτω, Θεός ήν· δια γάρ πίστεως, ως εφην, τής εις Χριστόν, ειρηνεύσαμεν προς Θεόν, ήτοι κατηλλάγμεθα. και τούτου σαφής άπόδειξις, τών πεπλημμελημένων ή άφεις, ήν χαρίζεται μέν ό Θεός και Πατήρ· όρέγει δέ páλιν επί έξουσία ως Θεός ό Υίος, λέγων τω παραλυτικω "Αφέωνταί "σοι άμαρτία σου." ουκοϋν έν Χριστω τουτέστιν έν προσώπω Χριστοϋ, κόσμον έαυτω καταλλάσσει Θεός, μη λογιζό 355 μενος τοις ήμαρτηκόσι τὰ παραπτώματα αύτών. επειδή δέ τετάγμεθα, φησι, προς ίερουργίαν τών ευαγγελικών θεσπισμάτων, και τέθειται τής καταλλαγής έν ήμιν ό λόγος· διάκονοι γάρ έσμεν Θεοϋ· αναγκαίως τοις οϋτω πεπιστευκόσι τās ύπερ γε σφών αύτών λιτάς, και οϊον αύτοϋ τό πρόσωπον άναλαβόντες Χριστοϋ, τοις άποφοιτάν έθέλουσί φαμεν Δεόμεθα ύπερ Χριστοϋ, καταλλάγητε τω Θεω, πιστεύσαντες εις αύτόν, δήλον ότι τόν ύπερ ου πρεσβευομεν·

Χριστὸς γὰρ ἡ θύρα καὶ αὐτὸς ἡ ὁδός. Ἐπειδὴ δὲ ἦν εἰκὸς ἀλογησαί τινας τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων, καὶ λογίσασθαι παρ' οὐδὲν τὸν τῆς σωτηρίας καιρὸν τὸν εὐπρόσδεκτον ἀληθῶς, παρωθεῖσθαι τε καὶ μετὰ τοῦτο τὴν πίστιν, προσεπινοεῖ τι πάλιν αὐτοῖς ὁ μυσταγωγὸς οὐκ ἀνικάνως ἔχον εἰς ἐντροπὴν, καὶ πρὸς τὸ ἀναπεῖσαι ῥαδίως μὴ ἀναπίπτειν εἰς ῥαθυμίας, ἐπιδράξασθαι δὲ μᾶλλον τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς· καὶ φησι περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ. ὅμοιον ὡσεὶ λέγοι Τὸν οὐδὲν ἡμαρτηκότα πώποτε παρεσκεύασε παθεῖν τὸ τῶν σφόδρα φιλαμαρτημόνων, ἵν' ἡμᾶς ἀποφύνη δικαίους τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν εἰσδεδεγμένους· ὑπέμεινε γὰρ "σταυρὸν, "αἰσχύνῃς καταφρονήσας" εἶς γὰρ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν ὁ πάντων ἀντάξιος. ὅταν τοίνυν ἁμαρτία γενέσθαι λέγεται, μὴ ὑπολάβῃς ὅτι πέπραχεν ἁμαρτίαν· οὐ γὰρ οἶδεν πλημμελεῖν Θεὸς ὧν ὁ Λόγος· ἴσθι δὲ μᾶλλον ὅτι δέδοται παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· καθάπερ ἀμέλει καὶ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας σφάγια, κατὰ τὸν Μωσέως νόμον, ἁμαρτίας ὠνόμαζον· γέγραπται γοῦν ἐν προφήταις περὶ τῶν 356 ἱερᾶσθαι προστεταγμένων "Ἀμαρτίας λαοῦ μου φάγονται, "καὶ ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν λήψονται τὰς ψυχὰς αὐτῶν" ἦσθιον γὰρ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν θύματα κατὰ τὸν νόμον, οἱ τῶν θείων θυσιαστηρίων ἐπιμεληταὶ καὶ διάκονοι. μέγα τοίνυν πρὸς ἐντροπὴν τοῖς ἐθέλουσι ῥαθυμεῖν τὸ διενθυμῆσθαι σοφῶς ὅτι τοῖς ἁμαρτωλοῖς συγκατεδικάσθη καὶ συγκεκριμάται δι' ἡμᾶς ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ· δεδικαιώμεθα γὰρ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς "οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν "ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος" διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ. Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ κ.τ.λ.

Πολλοὶ ἦσαν τῶν Ἀθήνησι σοφῶν, τοῖς ἐν Κορίνθῳ συνδιαιτώμενοι, οἱ μωρίαν ἡγοῦντο τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρὸν, καὶ τὸν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διαγγέλλοντα λόγον, ἀγύρτην καὶ σπερμολόγον ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἀγίοις καὶ αὐτὸν ὠνόμαζον τὸν μακάριον Παῦλον· ἕτεροι δὲ τινες τῶν ἐκ περιτομῆς κατεπεφύοντο πάλιν τῶν πεπιστευκότων, ἐπαινοῦντες τὴν περιτομὴν καὶ τὰς νομικὰς θυσίας, ἐξεστηκότα τε λέγοντες τὸν μακάριον Παῦλον, ὡς τοῖς ἀρχαίοις θεσπίσμασιν ἀνοσίως πολεμεῖν ἡρημένον. πρὸς δὲ τοὺς τοιοῦτους παρωτρύνοντο μὲν καὶ μάλα εἰκότως τῶν Κορινθίων οἱ ζηλωταὶ, χεῖρας δὲ αὐτοῖς ἐπιφέρειν ἤθελον, ὡς ἐχθροῖς τοῦ θείου κηρύγματος· ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀκαλλῆς λίαν τὸ χρῆμα, καὶ τῆς ἀγίοις πρεπούσης ἐπιεικείας ὡς ἀπωτάτω· "Δοῦλον γὰρ "Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλλ' ἡπιον 357 "εἶναι πρὸς πάντας, ἐν πραότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατίθεμένους" ἐπιτάττει λέγων Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος ὁ τῶν θείων μυστηρίων ἱεουργὸς, ὁ ταμίας καὶ ἀπόστολος, ὁ ζήλω διαπρεπῆς, παραθήγων καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς εἰς τὸ λέγειν σὺν ἐμοί "Εμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος," παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, "ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπεῖλει, "παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως." ἐπὶ καιροῦ τοιγαροῦν τῆς Χριστοῦ ζωῆς εἰς ἀνάμνησιν αὐτοὺς ἀποφέρει, πραοτάτους καὶ ἐπιεικεῖς καθιστάς· ἐγὼ δὲ αὐτὸς φησιν Παῦλος ὁ παρῶν μὲν ἐν ὑμῖν κατὰ πρόσωπόν εἰμι ταπεινός, οὐ γαῦρος, οὔτε μὴν ἡκονημένος εἰς ἔριδάς τε καὶ μάχας, ὃς θαρρῶ μὲν ἀπῶν, δέομαι δὲ καὶ νῦν μὴ παρῶν θαρρῆσαι· ὅτι καθάπερ ἔπεισί μοι λογίζεσθαι, κατ' οὐδένα τρόπον τολμήσετε κατὰ τινων οἰομένων ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατεῖν, τουτέστι πολιτεύεσθαι σαρκικῶς ἐν ἔριδί τε καὶ ζήλῳ· "ὅπου γὰρ, φησὶ, "ζήλος καὶ ἔρις ἐν ὑμῖν, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;" κρείττους οὖν ἄρα τῆς ἐκείνων ὑποψίας γενέσθαι προσήκει τοὺς ἀκολουθεῖν ἐθέλοντας

ταῖς τοῦ Σωτῆρος ἐπεικειάις, καὶ μὴ σαρκικῶς περιπατεῖν. εἰ γὰρ ἀπειθοῦσί τινες, οὐ
ξύλοις αὐτοὺς καταπαίοντες καταβιάζεσθαι χρή, περιμένειν δὲ μᾶλλον τὴν ἐκούσιον
αὐτῶν πρὸς Θεὸν ἐπιστροφήν. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα
στρατεύομεθα· τὰ γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ. Οἱ
μὲν γὰρ εἰδότες εὐδοκιμεῖν ἐν μάχαις, καὶ τοῖς πολεμοῦσιν αὐτοὺς ἀντανιστάμενοι
σαρκικῶς, σαρκικὴν ἂν ἔχοιεν καὶ μάλα εἰκότως τὴν παντευχίαν· κράνη γὰρ αὐτοῖς καὶ
θώρακες ὄπλα τε καὶ ξίφη καὶ τὰ δι' ὧν ἂν δύναιντο νικᾶν· ἡμῖν δὲ ἡ πάλη καὶ ὁ τοῦ
πολέμου τρόπος ὄπλων χρήζει 358 πνευματικῶν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τὸν ἐν
Χριστῷ νοούμενον στρατιώτην, ταῖς οὕτω λαμπραῖς εὐοπλίαις κατασεμνύνεσθαι δεῖν εὖ
μάλα φησί· θώρακα μὲν γὰρ αὐτῷ περιτίθησι δικαιοσύνην, περικεφαλαίαν δὲ σωτηρίου,
"καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος ὃ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ," καὶ πρὸς τούτοις ἔτι "τὸν θυρεὸν
τῆς πίστεως," δι' οὗ δὴ πάντα τὰ πεπυρωμένα τοῦ πονηροῦ κατασβέννυται βέλη. οὐκοῦν
οὐ σαρκικά τῶν ἀγίων τὰ βέλη, πνευματικά δὲ μᾶλλον καὶ δυνατὰ τῷ Θεῷ, χρήσιμά τε
πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, τῶν ἐλληνικῶν δογμάτων φημι καὶ αἰρετικῶν, καὶ πρὸς
τὸ ἀποφαίνειν τοὺς ἐκείνων συλλογισμοὺς σαθροὺς τε καὶ ἀτεχνεστάτους καὶ ἀσυνέτως
συντεθειμένους. τοιοῦτους οὖν καθαιρήσωμεν καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς
γνώσεως τοῦ Θεοῦ· αἰχμαλωτιοῦμεν δὲ πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, ἀντὶ
τοῦ Πᾶν ὕψωμα κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐπαιρόμενον ἐννοιῶν δυσσεβῶν καθαιρήσωμεν, καὶ ταῖς
πρεπούσαις φωναῖς δοξολογήσωμεν, μηδὲν ταπεινὸν περὶ αὐτοῦ φανταζόμενοι·
ὀνήσομεν γὰρ καὶ ἐτέρους, εἰς ὀρθὴν καὶ ἀπλανεστάτην ἐννοιῶν ἀποκομίζοντες τρίβον,
ὅπως ἐκδικήσωμεν πᾶσαν παρακοὴν, πληρωθείσης πρότερον τῆς ἡμῶν· ἔσται γὰρ μέγας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν οὐχ ὁ διδάξας μόνον, ἀλλ' εἴ τις τῷ λόγῳ προσεπάγειν
βούλοιο τὰ ἐξ ἔργων ἀγαθῶν ἀυχήματα.

Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε κ.τ.λ. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησομεθα
ἐν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ εἰς ὑμᾶς. Ἀπειλεῖ τοῖς ἐν Κορίνθῳ προημαρτηκόσιν, ὡς εἰ μὴ
βούλοιντο δρᾶν ἃ προσήκε καὶ διαζῆν ἀγίως, πάλιν οὐ φείσεται· τὸ δὲ Πάλιν τῆς ἡδὴ
γεγενημένης ἀγανακτήσεως ἀνάμνησιν ἔχει. ὅτι δὲ πάντως τοῖς πταίοουσιν ἐπιτιμήσειεν,
ἐνεργὸν ἔσται τὸ ῥῆμα αὐτοῦ, πειράται προσαναπέθειν καὶ ὡς 359 ἀπὸ γε τῶν ἡδὴ
παρωχηκότων καὶ τῶν ἔσσεσθαι προσδοκωμένων· ταύτητοί φησιν Εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ
ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ. εἰκὸς γὰρ, φησί, περιμένετε καὶ διὰ τῶν δευτέρων ἰδεῖν
πότερον ποτε Χριστὸς ἐν ἐμοὶ λαλεῖ, καὶ πρὸς πέρας ἄγει τοὺς τῶν ἐπιτιμήσεων
τρόπους· μὴ γὰρ οἴεσθε, φησί, κατὰ τινος τῶν ἀπίστων ἔτι καὶ ὕβριστῶν ἀσθενεῖν αὐτόν·
δυνατεῖ γὰρ ἐν ὑμῖν, δῆλον ὅτι τοῖς πεπιστευκόσι καὶ ὑπ' αὐτῷ γεγονόσιν, ἐν οἷς καὶ
ἀναγκαίαν χαρίζεται τὴν φροντίδα, καὶ πλημμελοῦντας ἐπιστρέφει. δυνατεῖ τοιγαροῦν
ἐν ὑμῖν· ἐνεργεῖ γὰρ ὡς Θεὸς καὶ ἀληθεῖς ἀποφαίνει τὰς τῶν ἀγίων φωνάς· καὶ τὸν ἐμὸν
ἰσχύοντα πάντη τε καὶ πάντως εὐρήσετε λόγον· εἰμὶ γὰρ ὁ λαλῶν οὐκ αὐτὸς ἐγώ,
Χριστὸς δὲ μᾶλλον ὁ ἐν ἐμοί. ἐπειδὴ δὲ ποιεῖται μνήμην τῶν ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀβελτερίας
οἰηθέντων ἀληθῶς ἀσθενῆσαι Χριστὸν, διὰ τοι τὸ ὑπομεῖναι σταυρὸν, καὶ τῆς Ἰουδαίων
ἀνασχέσθαι σκαιότητος ἡγουν δυσσεβείας, ἀπολογεῖται χρησίμως, τὴν τοῦ μυστηρίου
δύναμιν εἰς μέσον ἄγων ἐπὶ καιροῦ, καὶ τὴν ἐκούσιον κένωσιν τοῦ Μονογενοῦς
ἐξηγούμενος, καὶ τῆς μετὰ τοῦτο δόξης τὴν ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν. ναὶ γὰρ φησιν, ὡς
γοῦν οἴονται κατὰ σφᾶς αὐτοὺς οἱ τοῦ πιστεύειν ἔτι μακρὰν, ἔσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας,
πέπονθεν ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸν ἐν σαρκὶ θάνατον ὑπέμεινεν ἐκὼν, ἀλλ' ἦν ἀναγκαῖον
εἰδέναι πρὸς τούτοις, ὅτι σκυλεύσας τὸν ἄδην, καὶ πατήσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος,
ἀνεβίω τριήμερος, οὐκ ἀνθρωπεῖα δυνά 360 μει χρώμενος ἀλλὰ θεία τε καὶ ἀπορρήτω·

Θεῶ γὰρ ἂν πρέποι καὶ μόνῳ τὸ δύνασθαι πάντα δρᾶν· ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου καταλῦσαι τὸ κράτος, καὶ τὸ τῆ φθορᾶ κάτοχον σῶμα τῆ τῆς ἀφθαρσίας στεφανῶσαι χάριτι. οὐκοῦν ὑπέμεινεν ἐκὼν τὸ ἀσθενῆσαι βραχὺ κατὰ γε τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν· καθάπερ ἀμέλει πεινῆσαί τε καὶ διψῆσαι καὶ κοπιάσαι λέγεται, καὶ μὴν καὶ ἀποθανεῖν διὰ τὴν οἰκονομίαν· ζῆ γεμὴν ἐκ δυνάμεως Θεοῦ, καὶ οὐ παρ' ἑτέρου τὸ πάντα δύνασθαι λαβῶν, ἀλλ' οἴκοθεν ἔχων καὶ οὐσιωδῶς ἐνυπάρχων· Θεὸς γὰρ ἐστὶν κατὰ φύσιν ὁ σαρκὶ παθὼν δι' ἡμᾶς· οὐκοῦν εἰ σκανδαλίζονται διὰ τὸν σταυρὸν, θαυμαζέτωσαν διὰ τὴν ἀνάστασιν· κἂν εἰ λέγοιτο ζῆν ἐκ δυνάμεως Θεοῦ, οὐδὲν ἥττον νοήσεις τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν αὐτὸν τὸν Υἱόν.